

Dades del document

Investigador: Puig Pla, Carles

Data de publicació: 2011-07-01

Descripció

Veuen la llum 20 números, un per cada mes entre l'1 de maig de 1874 i l'1 de desembre de 1875. A partir de 1876 la publicació passa a dir-se *Revista històrica*. Publicación mensual de ciencias históricas y bellas artes. La nova capçalera, però, manté el caràcter correlatiu de la numeració i s'ocupa dels mateixos aspectes (històrics, arqueològics i artístics), per bé que accentua la seva vocació historiogràfica, incorpora canvis en la direcció i en l'administració de la revista, i obre el ventall de col·laboradors. En aquesta segona etapa la revista continua sent mensual fins a gener de 1877, moment a partir del qual apareixen tan sols 4 números, un que duu data d'1 d'abril, un altre que abraça els mesos de maig i juny, i dos darrers trimestrals (juliol- agost- setembre; octubre- novembre- desembre), fins al tancament de la revista a final d'aquell any.

Es tracta d'una publicació que dóna a conèixer treballs molt monogràfics sobre aspectes històrics, bibliogràfics, arqueològics, paleogràfics, numismàtics o artístics. El denominador comú de tots ells és el d'un difús positivisme metodològic, segurament atès el caràcter heterogeni dels col·laboradors, mentre que alguns treballs participen obertament d'un antimaterialisme molt estès en els mitjans culturals barcelonins. No podem oblidar que la revista apareix enmig d'un context polític i social trasbalsat pel final manu militare de la I República, el gir conservador general, i el ràpid procés de restauració monàrquica. El tret ideològic més marcat, si més no durant els dos primers anys de la publicació, és la militància en el llatinisme. Tanmateix, potser per una certa precipitació en l'aparició de la revista, la voluntat d'eixamplar els límits de la publicació subscriuint una declaració llatinista no es posa de manifest fins al núm. 3 (juliol de 1874) en què la Revista Histórico Latina (RHL) se situa al costat d'altres portaveus com la madrilenya La Raza Latina, la parisenca Revista Latino-Americana o la lisboeta La Europa. En un text firmat per la redacció, publicat a la primera pàgina, titulat "Las revistas latinas", s'afirma que "la importancia de la historia de las razas latinas, exigia desde hace mucho tiempo la publicación de la una Revista dedicada exclusivamente a su estudio." La voluntat de treballar per l'aliança cultural i espiritual dels pobles llatins l'encapçala en aquell moment el noble historiador, romanista i impulsor del felibritge Charles de Tourtoulon (Montpeller 1836 –Ais de Provença 1913), fundador en 1883 de la famosa Revue du Monde Latin, de

qui citen unes notes que aquest autor havia fet arribar a la redacció de la RHL: “La solidaridad de la raza es la natural consecuencia de un amor manifiesto á la patria, y más que nunca nosotros, hijos de la raza latina, debemos apretar nuestras filas para resistir las acometidas de los hombres del Norte.” No deixa de ser també significatiu que aquest text editorial es clogui citant l'historiador i polític conservador Antonio Cánovas del Castillo, per a qui el renaixement llatí s'havia d'efectuar des de la plena consciència que “somos mucho más inclinados á lo sobrenatural, a lo perfecto, que nuestros rivales del Norte”, i que “somos teólogos, y casi irremisiblemente poetas, artistas y metafísicos los latinos”. Amb tot, aquesta voluntat llatínia de la revista es concreta tan sols en les successives llistes bibliogràfiques que durant els dos primers anys apareixen gairebé sempre sota l'epígraf “Últimas obras sobre los pueblos de las razas latinas”, la immensa majoria publicades en francès. Però a partir de 1876 aquest llatinisme es refreda clarament, fins al punt que varia la capçalera –la revista deixa de dir-se Latina- i la referència als pobles llatins resta un element marginal. En canvi, durant aquesta segona etapa la revista subratlla el seu caràcter purament històric i historiogràfic i s'obre a sectors de la jove intel·lectualitat republicana i positivista, com Pere Estasén o Josep Coroleu, o que postulen un krausopositivisme, com Sanpere i Miquel. D'aquest notable historiador la revista publica una breu però dura ressenya contra el castellanisme de la Historia de España de Modesto Lafuente, que esdevé sobretot una contundent censura a l'edició d'aquesta obra a càrrec de la catalana Montaner y Simón. La RH clou la seva vida amb la publicació íntegra, lliurada en els tres darrers números, del premiat treball de Sanpere Barcelona, su pasado, presente y porvenir.

Informació

La recepció a la Biblioteca de l'Ateneu Barcelonès d'aquesta publicació al llarg dels quatre anys d'existència és un fet lògic i natural perquè tant els directors com molts dels col·laboradors són socis de l'entitat. Gairebé diríem que la publicació sorgeix del propi medi intel·lectual-professional català que s'identifica amb l'Ateneu Barcelonès en tant que plataforma d'intervenció cultural. Però és que n'hi ha que fins i tot ocupen càrrecs directius a la Junta en aquell moment, com Juan de Arana (secretari el 1875 i bibliotecari de la Junta l'any següent), o pocs anys més tard, com Josep Coroleu o Sanpere i Miquel. L'interès ateneístic de la publicació se subratlla en l'atenció periòdica a la vida corporativa i cultural de l'entitat. Així, en 1874 Pella i Forgas, des de la seva secció bibliogràfica, elogia la publicació del primer catàleg de la biblioteca, però dos anys més tard en critica durament l'apèndix pels diversos errors, repeticions i contradiccions que conté. El codirector de la RH apunta, a més, que l'especialització de la BAB s'ha de fer en història i literatura, perquè en “ciencias, jurisciencias y otras, será inútil empeñarse en que supere a las especiales que en

Barcelona existen.”

Al costat dels articles monogràfics, de caràcter sovint molt particular i erudit, la revista s'esforça en elaborar informacions generals de caràcter cultural o científic que poden interessar a un públic més ampli. Es dedica un esforç especial a resseguir la vida de les múltiples acadèmies històriques, arqueològiques o literàries d'Espanya i de l'Europa llatina, particularment de França i d'Itàlia. També sobretot la ressenya sistemàtica del contingut principal de moltes publicacions que són considerades de referència en la vida cultural del període, com ara *Revue des deux mondes*, *Revista de España*, *Revista europea*, *Journal des Savants*, *Le correspondant*, *Revue Britanique*, *Revue Catholique* o *La Academia*, moltes de la quals es reben a l'Ateneu. En el camp historiogràfic les publicacions de referència són les franceses *Revue des questions historiques* i *Revue Historique*, al marge de la clara oposició metodològica i ideològica entre ambdues, la primera catòlica, conservadora i tradicionalista, i la segona d'orientació republicana i sorgida d'ambients intel·lectuals protestants i francmaçons. Amb tot, és simptomàtic l'elogi que la RH dedica a l'aparició el 1876 de la *Revue Historique*, dirigida per Gabriel Monod, en la mesura que, afirma, constitueix un avenç en la definició científica del camp historiogràfic. Cal apuntar que la Biblioteca de l'Ateneu rep la *Revue des questions historique*, fundada el 1866, només a partir de l'any 1872 i fins al 1914, mentre que la subscripció a la *Revue historique* és contínua des de 1876 fins a 1936.

Descripció d'autors

Editor/Impremta: Durant la primera etapa la revista s'edita a una impremta situada al carrer Parlament 34 del barri de Sant Antoni de Barcelona, que passa a dir-se formalment "Establecimiento tipográfico" de la RHL. A partir de 1876 la RH s'edita i s'administra a la "Imprenta y librería religiosa y científica del heredero de D. Pablo Riera" (c. Robador 24-26). En canvi, l'adreça que es dona de la direcció de la revista és el despatx d'advocat d'en Pella i Forgas (Gran Via de les Corts Catalanes 214), fet que confirma el seu protagonisme durant la segona etapa.

Director(s): La direcció col·legiada recau en els joves Antoni Elias de Molins (Barcelona 1850-1909), bibliògraf i arqueòleg, el qual escriu diversos articles i s'ocupa de la secció "Crònica general", i l'historiador i advocat Josep Pella Forgas (Begur 1852-Barcelona 1918), autor també de nombrosos articles, del butlletí bibliogràfic i puntualment d'alguna altra secció. Malgrat que el seu nom no figura enlloc de la revista, podem confirmar la direcció conjunta d'Elias i Pella per altres

fonts. La continuïtat d'ambdós durant la segona etapa es verifica en el núm. 33 (1 de gener de 1877) quan la Revista Històrica extracta –i rectifica- una informació apareguda a la francesa Revue des questions historiques. Amb tot, pensem que durant aquesta etapa en Pella devia exercir una major pes en la direcció de la revista ja que Elias s'incorpora el 1875 a l'Arxiu de Palma de Mallorca.

Pere Estasen i Cortada (Barcelona 1855 - 1913), historiador filòsof i economista.

Bibliografia

Casassas i Ymbert, Jordi. ***Entre Escil·la i Caribdis: el catalanisme i la Catalunya conservadora de la segona meitat del segle XIX***. Barcelona: La Magrana, 1990.

Simón i Tarrés, Antoni (dir.). ***Diccionari d'historiografia catalana***. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2003.